

איוה כפרי: הפואטיקה של הרב-מישורים

רפאל נדג'ארי

לחתוך, להדק, לקעקע, לנפץ, לקרוע, לאטום, לגרד, לצבוע, לרסס, לחבר. לפרק את החומר, ליצור פלטה צבעונית. להכתים, לשפוך, להבריש, לחבוט.

לזרוק, להזיז, לסחוב, לשאת, להכניס למסגרת, להוציא ממסגרת, לשבור, להניח, לזרוק שוב, לתפוס מחדש, לתלות. לעלות ולרדת בסולם.

לרשום, לשרטט, לצייר, לצקת, לחרוט, לנפץ, לתחום, לשייף. להחליק.

הצבע שאנו כבר לא מזהים, שפתו עשויה שכבות והרושם שהוא מותיר מרחיק מעבר לנחשב מדי, לנחשב יותר מדי, מעבר למוכר, למוכר מדי.

התנועה: היד שמחליטה, או מחוות היד שאנו מאמינים בכוחה ומבקשים לעקוב אחריה, כאילו התנועה עצמה היא הנושאת אותנו עימה.

הקפדנות של כל פרט ופרט, המחוות הקטנות שמכות לפתע בנפש בדיוק הידני שלהן, העומד בניגוד לחומרים התעשייתיים - פלסטיק, גרפיט, השכבות והדפוסים הנחשפים, המתובנתים, המיוצרים.

הענקיות מובסת.

תחושה של מוזרות אינטנסיבית, אי-סדר בחלל שאין לו עוד משמעות. העבודה עצמה אינה ניתנת להגדרה אף שהיא לובשת צורה ללא הרף בנפשנו: גדולה מדי, קטנה מדי, פשוטה מדי, מורכבת מדי. העדות לזמן שחלף נפרשת לפנינו ומעניקה משמעות חדשה להתרשמות: ממד חדש.

הריק מוכתם בסוג של עליצות; סחרחורת של צבע. העין מגורה ללא הרף, במצב של בנייה וקישור מחדש, ואז לפתע - בחירה, נטישה, ותחושה של דיוק מוחלט. וכך גם השקיפויות מעניקות נפח לחלל בצורה בלתי נתפסת, משחק של סופר-פוזיציות נעדר כיוון: המסגרת שמחוץ למסגרת יוצרת פרספקטיבה חזיונית.

כמה נדירה היא יצירת האמנות המעידה בכנות מוחלטת על מעשה היצירה; יצירה שהיא מהלך אותנטי לחלוטין; יצירה הנובעת מנוכחותה של השראה, מאתיקה התובעת אופני התבוננות חדשים.

רוח ההמצאה של היצירה לא נובעת משייכותה לז'אנרים אמנותיים כמו המיצב או המופשט, אלא דווקא מתוך הגילוי של יצירה המאכלסת את המרחב בהתלהבות אחרת. היצירה היא חד-פעמית בכל פעם מחדש. היא לא יכולה לחזור על עצמה, משום שהיא איננה רק צורה. יש בה יותר מאשר נוכחותה; היא עמדה המסרבת לייצוג ולהיסטוריה. היא החסר-צורה [informel] המעניק משמעות בדרך חדשה, בשפה משל עצמו. זוהי שפה שהיא פירוק של שפה. זוהי קודם כל יצירה שאיננה ניתנת לשחזור, אולי רק באופן חלקי, ולפיכך איננה ניתנת לסיכום. אפילו כשהיא מצולמת, המופרזות הפרקטלית שלה אינה יכולה להסתכם. האזכורים רבים, כולם נוכחים בה-בעת ולמראית עין סותרים זה את זה.

כאמנות שחוגגת את האמנות. כאנרגיה שחוגגת את האנרגיה.

צבע ותנועה כמו בפוביזם, באקספרסיוניזם, במופשט הלירי, בג'סטואליזם, בטאשיזם, אבל גם גיאומטריה, השהיה של שכבות, צורות וסימנים חדשים, כמו באמנות החסרת-צורה [informel], בקונסטרוקטיביזם, באינסטלישיוניזם. רצף אמנותי של זמן/חלל החותר תחת היסודות האידיאולוגיים של כל התנועות הללו עצמן. ההתרחשות מתחוללת באישון העין ובנפש, והמבט תמיד מנופץ כמו הדימוי המנטלי המלווה אותו. זרמים של אסוציאציות מתחלפים בבחירות מיידיות.

תנועות מן העבר מותירות בנו לפתע רגש של תדהמה וספונטניות. אנו נעים ללא הרף, חידוש לעולם לא יהא זהה למה שהיה בעבר.

אף אחת מההשפעות הרבות איננה מסתתרת; נדמה שהן רשומות מבעד להכרה, כרגעים של תת-מודע אותנטי, של מנוחה או של חיות.

מעברים, העברות, עברות, מסרים.

האמנויות הקלאסיות הגבילו באופן דתי את היפה ואת הטוב לייצוגים גרנדיזיים. האמנות המופשטת תמיד הייתה מודעת לחירותה, אך יצירה זו מודעת לאושר שבחירות. אין זו שאלה של אסתטיקה, זו שאלה של קיום.

העניין המרכזי הוא הקיום; אפשרות של אושר, של פירוק - מה שז'אק דרידה תיאר כסופו של האידיאל המונוליתי, של הריכוזיות הנודעת לשמחה מעצם היותה דוגמטית. ולא מדובר כאן רק בליריות צבעונית, שצובעת הכול ונותנת תקווה. אלא בהכרה בחוסר היכולת לייצג עולם, שלא יכול עוד לייצר דימויים.

נותרת רק התנועה. הצבע הוא ביטוי של החיים הפנימיים; אינסוף אפשרויות וירטואליות מלאות תשוקה. השמחה של היכולת, של התנועה, של הגדלת החלל הקטן, של הגיאומטריה הלא הרמונית, הקקופונית; גילוי שלעולם לא נכנע, כמו גוף המשתמש בכל הכוח הטמון בו, בשביל להישאר ער.

המהפכה של האיזומורפיות מתחוללת כאן באופן שונה, כלומר המהפכה של אמנות הקומפוזיציה: זוהי קומפוזיציה שלא נוכל לעולם להרכיבה מחדש.

וכך, היפוך-מחדש של המציאות תופס את מקומן של המהפכות שלעולם שבות וחזרות אל אותה שיטה עצמה בשמו של אידיאל נורמטיבי. זוהי הצעה לסדר אחר, לממדים אחרים. היצירה ממלאת את החיים כדי שהיצירה תוכל להימשך. התפיסה כמו נעשית רחבה יותר ומתאימה עצמה באינסוף דרכים לאופק של המרחב הסופי. האוטונומיה היא שמחוללת אוטונומיה.

נעדרת ממדים, נעדרת אמונה, נעדרת דוגמטיות - חוקיות סמויה אבל נוכחת כל כך; כמו דיאלוג עם הטבע שלעולם אינו ידוע. מחווה שנעלמת ומשאירה אחריה עקבה אחרת.

בקושי הספקנו לראותה וכבר היא נעלמת. אנו לא מתבוננים, אנו לומדים לראות. כאמן המתקשה להבין את יצירתו שלו ולעולם אינו מזהה אותה, מכיוון שהיצירה היא יצירה חיה. היא לא מפסיקה להמציא את עצמה מחדש, לגלות את עצמה, להשתנות. מעבר למה שנהרס או אבד, כמו נביעה, מקור, התפרצות של שמחה. בכל מבט טמון משהו מן הנפש של כל אחד מאיתנו.

הפלסטיות היא ראשיתה של התעוררות, הפלסטיות היא גמישות. בפואטיקה שכזאת הרעיונות יכולים להתגלות, הם לעולם ייווצרו שוב ושוב מחדש. כל שצריך הוא רק לנוע ברב-מישורים, והרבים הללו הם יחידים. החוכמה יכולה לחייך.

משהו יכול וממשיך להשתחרר.